

nötsemin

FÖR LÖNSAMMA KOR

Nötsemin är ett enkelt val för framgångsrika mjölk och nötköttsproducenter. Det finns pengar att tjäna på semin och hjälpmedel som underlättar brunstpassning och seminering.

Semin i två olika varianter

Semin finns i två varianter. Antingen assistentsemin då en husdjurstekniker seminerar djuren eller djurägarsemin då djurägaren eller någon anställd på gården seminerar.

Assistentsemin

Husdjursföreningarna har utbildade husdjurstekniker som är specialister på semineringar, dräktighetsundersökningar, fruktsamhetskontroll och mycket mer. De har en gedigen grundutbildning från Sveriges Lantbruksuniversitet som ger dem rätt att seminera i alla nötkreatursbesättningar. Dessutom får de fortlöpande utbildning inom reproduktion, avel och mycket annat för att alltid kunna erbjuda lantbrukarna den bästa möjliga servicen och kompetensen inom fruktsamhetsområdet.

Husdjursteknikern har med sig allt som behövs för en seminering. Gården behöver bara tillhandahålla en god arbetsmiljö och oftast handräckning. Vid assistentsemin finns det en ansvarig veterinär som följer upp seminverksamheten och dräktighetsresultatet i varje enskild besättning.

Djurägarsemin

Husdjursföreningarna ordnar regelbundet kurser för de djurägare och anställda som vill börja seminera

själva. Denna kurs krävs för att få seminera själv.

Husdjursföreningen kan hjälpa till att förmedla utrustning, säljer kväve, spermadoser och andra tillbehör. Dessutom hjälper föreningen gärna till med uppföljning, dräktighetsundersökningar, fruktsamhetskontroll, avelsplanering och alla andra tjänster som husdjursföreningen tillhandahåller.

Om den som seminerar på gården är ledig eller upptagen en dag går det bra att få hjälp av assistentsemin. För att få seminera sina egna djur krävs det en övervakande veterinär vilket oftast är en veterinär från husdjursföreningen. Veterinären besöker regelbundet gården och gör uppföljningar av seminverksamheten och dräktighetsresultaten i besättningen. Husdjursföreningen erbjuder ibland särskilda fördjupnings och uppföljningskurser för djurägarseminörer då man kan lära sig mer om fruktsamhet och avel.

Martin Svensson, ladugårdsförman på Högs Lantbruk med 90 kor:

”Man vet vad man får”

– **DET FINNS MÅNGA ANLEDNINGAR** att använda semin. Det är enklare än tjur, man vet vad man får och det är säkrare men det bästa är att det finns hur mycket som helst att välja på.

– Vi kör Genvägen fyra gånger per år. Det är riktigt kul att gå igenom alla djur och välja tjurar som passar. Dataprogrammet är en stor hjälp, för ibland tänker man inte på allt som ska tas hänsyn till själv.

– Vi seminerar kvigorna på bete på sommaren. De djur som ska semineras har vi nära gården och kollar lite extra. När någon är brunstig tar vi hem den med djurtransporten och seminerar hemma. Det tar lite tid men det har man igen senare.

Många fördelar med **semin**

Du får tillgång till de bästa generna

Genom semin får du tillgång på de bästa generna i Sverige och övriga världen. Välplanerad avel ger genetiska förbättringar som gör att varje generation blir lite bättre.

Bättre kontroll på hälsoegenskaperna

Semintjuror nedärver inte bara anlag för en högre avkastning/tillväxt utan är även utvalda efter ett antal hälso- och fruktsamhetsegenskaper, samt exteriör.

Bättre fruktsamhet, i ett längre perspektiv

Tjuror som ger döttrar med dålig fertilitet används inte till avel. Därför ger användning av semin en bättre fruktsamhet i ett längre perspektiv.

Du kan välja en tjur som passar varje enskild ko

Alla kor är olika. En kanske behöver en tjur som ger bättre ben, en annan ko en tjur som ger små kalvar. Med semin kan du anpassa tjurens egenskaper efter kons för att få en kalv med goda förutsättningar att bli en bra ko.

Du vet vad du får

Alla semintjuror är testade så att de garanterat är fertila. De är också testade så att de inte bär på genetiska defekter som BLAD, CVM, räkgen eller andra problem.

Välplanerad avel ger genetiska förbättringar som gör att varje generation blir lite bättre”

Minskad smittorisk

Semintjuror är fritestade för olika sjukdomar och eftersom de inte kommer i kontakt med djuren som de betäcker riskerar de inte att föra vidare en smitta mellan olika kor eller besättningar.

Säkrare arbetsmiljö på gården

Tjuror är en risk! En femtedel av alla rapporterade arbetsolyckor med djur är orsakade av en tjur. Ofta har olyckor med tjuror en dödlig utgång. Även den snällaste tjur kan oväntat bli farlig.

Lättare att planera produktionen

Med semin vet du när djuren ska kalva och kan sinlägga dem i tid och förbereda dem inför kalvningen i tid. Det blir också lättare att planera beläggningen i stallet.

Ökat livdjursvärde

Om du ska sälja livdjur får du ett bättre pris för ett djur med säker härstamning och ett bra index. Seminerar du dessutom de mjölkkor som du inte vill spara någon avkomma efter med köttras, får du ett högre livdjurs-/slaktpris för kalven.

Tillgång till alla raser

Tjuror av olika raser finns alltid att tillgå.

Semin ger en säkrare arbetsmiljö”

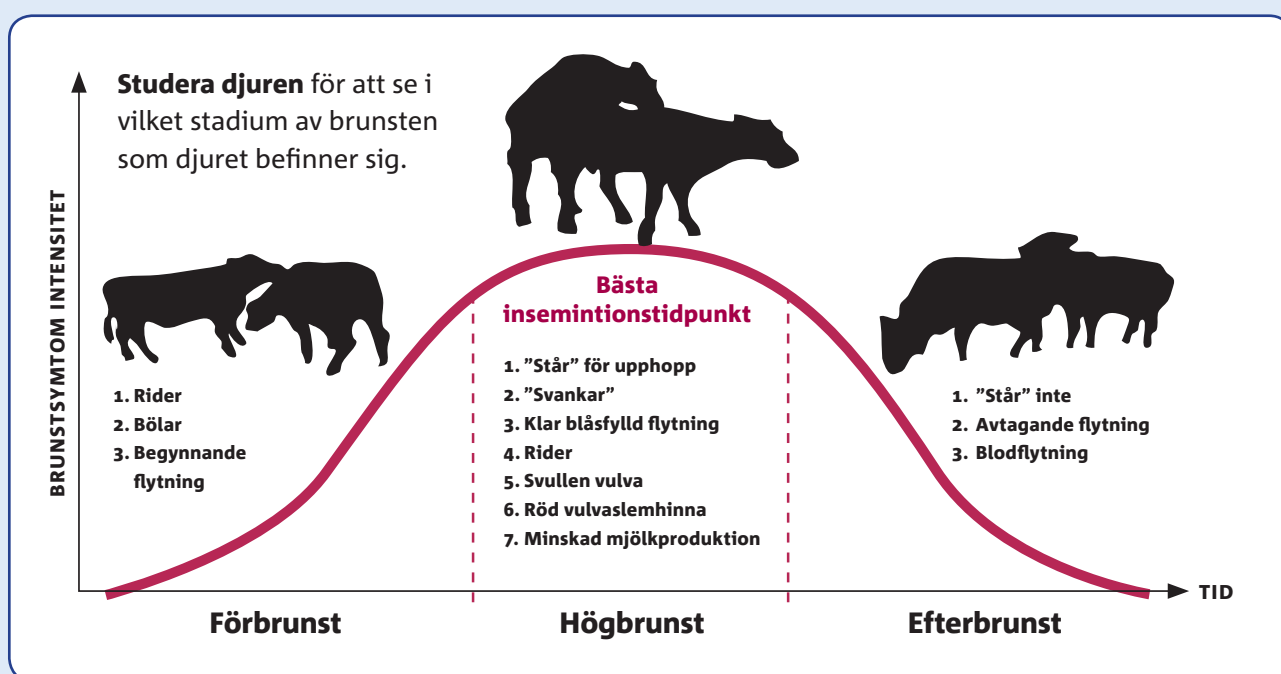
Brunst

Kvigor blir könsmogna någon gång mellan 9 och 17 månaders ålder. Framförallt är det storleken på kvigan, inte åldern, som avgör könsmognaden.

NÄR KVIGAN ÄR KÖNSMOGEN får hon regelbundna brunstcykler. En brunstcykel räknas från en brunsts början till nästa brunst. För kor är den cykeln ca 21 dagar, men intervall på 17–24 dagar betraktas som normala. Bästa semineringstidpunkt är från mitten av högbrunsten och ett dygn framåt. Om djuret blir dräktigt kommer inte fler ägg att mogna och därmed

får djuret inga fler brunster förrän hon har kalvat och brunstcyklerna börjar igen.

Vid första semineringstillfället bör en kviga ha uppnått 55% av sin vuxenvikt. Det innebär ungefär 330 kg eller 160 cm i bröstomfång på SRB och 380 kg eller 170 cm i bröstomfång för en SLB. Efter kalvning kan kon börja semineras efter ca 50 dagar.

Brunstpassning

För att få en ko dräktig krävs en bra brunstpassning. Det är bra att kolla brunster flera gånger per dag, två gånger är ett minimum.

Råd

- ◆ Gör brunstpassningen till en rutin som sker vid samma tid varje dag.
- ◆ Använd brunstkalender.
- ◆ Skriv upp alla observationer.
- ◆ En runda när det är helt lugnt i stallet är det mest effektiva för då är det lätt att upptäcka djur som avviker i sitt beteende. Djur som står när de övriga ligger etc är oftast brunstiga.
- ◆ Försök fastställa de enskilda individernas brunstcykel så du vet vilka djur som är aktuella för seminering. På så vis kan du kolla dem extra noga.
- ◆ Ha djur på underlag som inte är hala, då visar de mer ridbeteende.
- ◆ Om flera personer på gården sköter brunstpassningen, ha sambedömningar ibland så att alla bedömer lika.

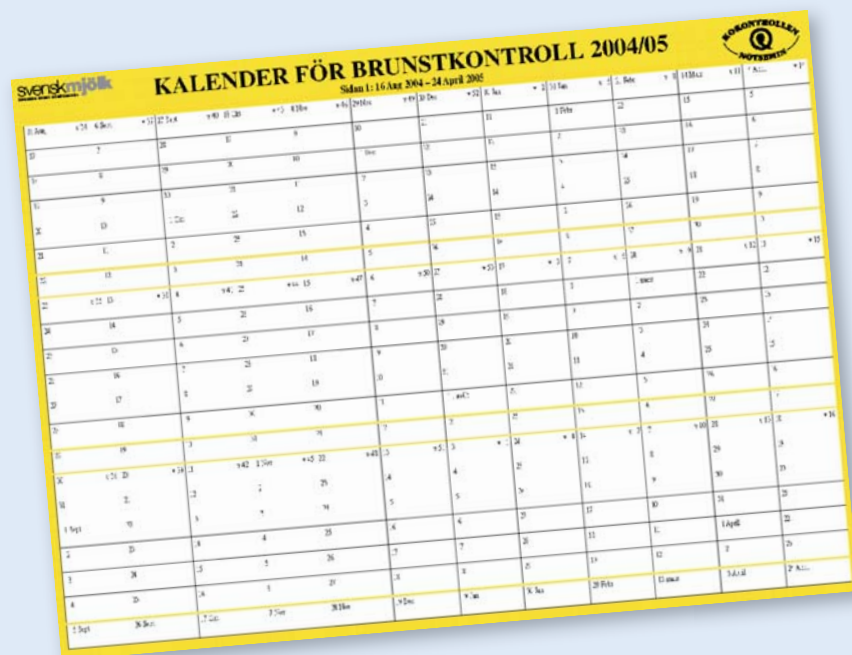
Hjälpmedel vid brunstkontroll

Brunstkalender

Det finns ett antal olika. Om besättningen har många djur kan det vara bra att ha en brunstkalender per grupp eller en till varje ko. Individuella kalendrar kan sättas upp bakom det enskilda djuret eller i en pärm. Husdjursföreningen tillhandahåller brunstkalendrar.

Elektronisk brunstkalender

Finns i olika managementprogram. Till vissa kan en handdator användas.

Alla hjälpmedel behöver kompletteras med djurskötarens egna observationer och jämföras med tidigare iakttagelser för att få en så säker helhetsbedömning som möjligt”

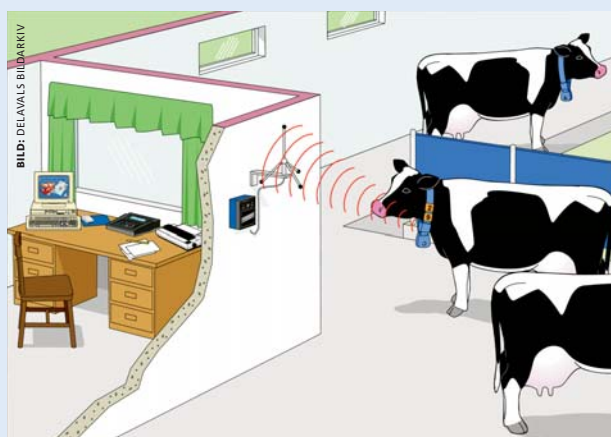

Brunstindikator

I form av en ampull som går sönder när någon rider på djuret eller en skraplott alternativt tailpaint, färg som målas på svansroten och skavs av när andra djur rider på den brunstiga individen.

Progesteronprov

Hormonet progesteron utsöndras av gulkroppen och mäts i mjölkprov. Analyserna visar vilken del av brunstcykeln djuret befinner sig i och om cykeln har startat efter kalvning. Visar ej exakt när djuret ska semineras. Husdjursföreningen tillhandahåller material för provtagning och tolkning av resultatet.

Aktivitetsmätare

Bygger på principen att brunstiga djur rör sig mer än ej brunstiga djur. En dator registrerar hur mycket ett djur rör sig och talar om vilka djur som har ovanligt hög aktivitet och därmed troligen är brunstiga.

Elektronisk brunstdetektor

Även kallad Heat Watch. En dator registrerar upphopp och tidpunkten för dessa. Djur som rider mycket är troligen brunstiga och datorn talar om vilka dessa är.

Hjälpmedel vid seminering av djur i lösdrift och på bete

- ◆ Låsbara boxar
- ◆ Fångstgrindar
- ◆ Planka eller kedja i liggbås
- ◆ Fixeringsgrind
- ◆ Behandlingsbox
- ◆ Foderhäck med självlåsand grindar
- ◆ Avdelning där kvigor aktuella för seminering kan bindas upp

Att tänka på vid **ny- och ombyggnationer**

När ett stall planeras finns det vissa saker som är bra att tänka på för att brunstpassning och seminering ska fungera så bra och smidigt som möjligt. De saker som är viktiga att ta hänsyn till kan delas upp i tre kategorier: funktion, arbetsmiljö/säkerhet och smittskydd.

FÖR ATT ENKELT KUNNA KONTROLLERA brunster i en lösdrift krävs *bra belysning* och att stallet är byggt så att det är lätt för djurskötaren att ha uppsikt över djuren. Det ska vara *lätt att röra sig* runt i stallet och mellan olika grupper av djur, gärna med hjälp av passager, lättöppnade grindar och dylikt, så att det känns enkelt och naturligt att gå en extra runda för att kolla brunster.

DJUREN VILL HA LAGOM MJUKA och halkfria golv som främjar brunstbeteende och utrymme för att utföra brunstbeteendet. För att enkelt och säkert kunna seminera djuren bör det finnas låsbara grindar på något ställe i de avdelningar där djur som ska semineras eller undersökas finns. Ett annat alternativ kan vara en box med låsbara grindar.

HUSDJURSTEKNIKER, VETERINÄRER OCH ANDRA besökare kan ta med sig smitta in i stallet och därför bör man ha en separat ingång för besökare där de lämnar sina egna kläder och tar på sig gårdens kläder. I denna sluss ska det finnas möjligheter att tvätta händer, stövlar och seminrocken. Det är bra om det finns ett anslag innan- eller utanför slussen med telefonnummer till den personal som arbetar. På så sätt kan besökaren lätt kontakta rätt person och slipper springa runt och leta. Det bör finnas en uppställningsplats för semin/vet väska i närheten av djuren.

Bröderna Fredrik och Rickard Janpers driver gården Janpers ihop med sin far och farbror utanför St Skedvi i Dalarna. De har 160 årskor. För dem är det självklart att använda semintjurar till alla djur.

– Om man inte använder semin vet man inte alls vad man får. Man kan förstöra allt man har byggt upp på ett kick om man börjar använda egen tjur. Dessutom är tjurar inte så roliga att hålla på med slår de fast.

Semin – en självklarhet för bröderna Janpers

FREDRIK SEMINERAR SJÄLV sen ett och ett halvt år tillbaka och är väldigt nöjd med det. Husdjursföreningen anlitas för inköp av doser och annat material, för dräktighetsundersökningar och som rådgivare. Vid tjurval läggs stor vikt på mastitresistens och dotterfruktsamhet. På SLB prioriterar de dessutom bra ben och på SRB bra juver. De har inga större hälsoproblem i besättningen och vill gärna fortsätta ha det så.

– Vi är med i Genvägen och IndividAvel för att kunna matcha varje enskilt djur med den bästa tjuren för just henne, säger djurskötaren Elin Svensson.

FÖR ATT KOLLA BRUNSTER används aktivitetsmätare på korna.

– Det fungerar väldigt bra men självklart går vi även traditionella brunstrundor då vi observerar djuren. Aktivitetsmätaren hittar ca 75 % av brunsterna så det är viktigt att titta på djuren också. Kvigorna har inga aktivitetsmätare men det har fungerat bra

Om man inte använder semin vet man inte alls vad man får.

ändå. I år flyttade vi in dem i lösdriftslagården istället för att ha dem i ett uppbundet stall. Det är otroligt vad mycket bättre dräktighetsresultat vi har fått. Det är mycket lättare att se brunster när de får gå löst och man kan se brunstbeteende. När djuren är dräktiga flyttas de ut i det uppbundna stallet. På det viset är det bara djur som ska semineras i en grupp, berättar bröderna Janpers.

I BEHANDLINGSBOXARNA FINNS det låsgrindar men det är mycket jobb att flytta brunstiga djur dit så istället semineras de i ätbåsen. Fredrik binder upp dem i båsset och seminerar utan handräckning för det mesta.

– Det brukar fungera förvånansvärt bra.

PÅ SOMMAREN SEMINERAS kvigorna ute med hjälp av foderhäckar med fångstgrind. Det fungerar ganska bra men ibland blir brunstkollen lite eftersatt på sommaren erkänner de, det är ju så mycket annat som ska hinnas med. ■

Husdjursföreningarna är – specialister på fruktsamhet

En husdjursförening kan erbjuda ett stort antal tjänster som hjälper dig att få dina djur dräktiga:

- ◆ Nötsemin
- ◆ Dräktighetsundersökningar
- ◆ Uppföljning av dräktighetsresultat
- ◆ Progesteronprov
- ◆ Fruktsamhetskontroll och behandling
- ◆ Distribution av sperma och kväve
- ◆ Djurägarseminkurser
- ◆ Andra kurser om reproduktion och fruktsamhet
- ◆ Semineringsplan
- ◆ Genvägen*

* Genvägen är ett dataprogram som tar hänsyn till en mängd olika fakta om varje ko och tjur. Med hjälp av Genvägen är det enkelt att välja den tjur som passar varje enskild ko bäst.

Dina kvigor har bäst genetisk kapacitet och deras avkommor kan bli de bästa i lagården om du använder semin. Har du råd att förlora det?

Vill du veta mer?

0470-70 76 50
www.bkh.se

0346-484 00
www.hollandshusdjur.se

0480-383 00
www.hansahusdjur.se

090-18 28 00
www.norrmejerier.com

0511-77 11 00
www.semin.se

0415-195 00
www.skanesemin.se

018-67 48 00
www.svenskahusdjur.se

0325-61 86 00
www.alvsborgshusdjur.se

svensk**mj**ölk
SWEDISH DAIRY ASSOCIATION

Tel 0771-19 19 00
www.svenskmjolk.se